

„...amikor együtt lakoznak a testvérek”

Zsoltárhangverseny

1996. október 13-án este 8 órától 10 óráig a frissen felújított budapesti Dohány utcai nagy-zsinagógában a Budapesti Őszi Fesztivál (fesztiváligazgató: Máté Péter) zárókoncertjeként a Magyar Egyházzenei Társaság hangversenyt tartott, melyen kevés kivétellel a Társasághoz tartozó kórusok és szólisták szerepeltek. A műsort Déri Balázs és Fekete László szerkesztette, a művészeti vezető Dobszay László volt. Az eseményt igen jelentős érdeklődés kísérte: a körülbelül félezer előadón kívül becslések szerint több mint két és félezer hallgató jutott be a templomba, s mintegy nyolcszázan rekedtek kívül (helyhiány, biztonsági okok ill. a pontos kezdés miatt). A hangverseny fontossága miatt közöljük a részletes programot és Déri Balázs bevezetőjét (néhány szervezési jellegű bejelentés kihagyásával).

Louis Lewandowski: Má-tauvu (Móz IV. 24,5. „Mily szépek a te sátraid, Jákob”. Zsolt 5,8. 26,8. 95,6. 69,14). – a Dohány utcai zsinagóga énekkara (vez. Somló Andor, szólóénekes: Fodor Pál, org. Lisznyay Mária)
Fröhlich Róbert főrabbi megnyitója

VENITE, EXSULTEMUS JÖJJETEK, ÖRVENDEZZÜNK LECHÚNERANNENÁ

Liszt Ferenc: Praeludium („In domum Domini ibimus”, 121/122. zsoltár, 1.)
– Baróti István, az esztergomi bazilika orgonistája
Venite, exsultemus Domino – invitatórium (94/95. zsoltár, 1–7)
– budapesti plébániák gregorián scholái (vez. Szendrei Janka)
Ó, seregeknek Istene (84. genfi zsoltár), 1., 6. vszk. (Genf, 1562); 3. vszk.: Cl. Goudimel
– összkar és a Soli Deo Gloria kamarakórus, az újpest-belsővárosi református gyülekezet kórusa, a Baár–Madas református gimnázium kórusa (vez. Hargita Péter)

MISERERE MEI

KÖNYÖRÜLJ RAJTAM

CHONÉNI

130. zsoltár (hagyományos kantilláció)
– Fekete László, a Dohány utcai zsinagóga főkántora
Jeney Zoltán: Honnéni Elohim (51/50. zsoltár szólóhangra, ősbemutató)
– Kéringer László – bariton
J.S. Bach: Aus tiefer Not – a 38. kantáta nyitókórusa és zárókorálja (a 130. zsoltár nyomán)
– Lutheránia Énekkar (vez. Kamp Salamon)
J.S. Bach: An Wasserflüssen Babylon (orgona-korárelőjáték, a 137. zsoltár nyomán)
– Finta Gergely, a budapest-zuglói evangélikus gyülekezet orgonistája
Augustinus (Szent Ágoston): a 136/137. zsoltár kommentárjából
– Marton Zsolt, római katolikus papnövendék
122/123. zsoltár (traktus a Bakócz Gradualéból)
– a Praetorius Kamarakórus férfikara (vez. Kéringer László)
Joseph Rosenblatt: Vehú rachum (78. zsoltár, 38; 20. zsoltár, 10), ima
– Tóth Emil, az Országos Rabbiképző Intézet zsinagógájának főkántora (orgonán kísér: Kármán György)
Sztárai Mihály: Mindenkoron áldom az én Uramat (1., 9., a 34. zsoltár parafrázisa)
– összkar

LAUDATE DOMINUM

DICSÉRJÉTEK AZ URAT

HALELUJÁ

93. zsoltár (4skk.), kantilláció

– Fekete László, a Dohány utcai zsinagóga főkantora

J. Stahel: Sit nomen Domini (antifóna) a 112/113. zsoltárral (J. Walter)

– a Fővárosi Kántorátus kórusai (Szent István-bazilika és kelenföldi evangélikus templom, vez. Mezei János)

zsoltárimádság a 33. zsoltárból, Huszár Gál graduáljából

– Gregersen Labossa György szombathelyi evangélikus lelkész

Louis Lewandowski: 116. zsoltár

– az Országos Rabbiképző Intézet Goldmark Kórusa (vez. Rónainé Ádám Mária)

Jubilata Deo omnis terra (offertórium – 99/100. zsoltár 1–3.)

– Schola Hungarica (vez. Dobszay László)

Liszt Ferenc: Koronázási mise – graduale (116/117. zsoltár)

– a Kőbányai Szent László-templom kórusa (vez. Varsányi István, orgonál: Áchim Erzsébet, km. Lipták Mária, Bardócz Erzsébet, Basky István, Korpás Ferenc, ének)

Kálvin János: Előszó a Zsoltárok könyvéhez (részlet)

– Sólyom János református teológiai hallgató

Alleluják és G.P. da Palestrina: Confitemini Domino (117/118. zsoltár, 1.) – az

„alleluja visszaadása” a nagyszombati virrasztásból

– a LFZF egyházzenei tanszakának kamarakórusa (vez. Soós András)

Szergej Rahmanyinov: 103/104. zsoltár (1., 6., 14. v., papi szólvál)

– Kondás Sándor rákoscsabai görögkatolikus lelkész és a budapesti görög katolikus kórus (vez. Bubnó Tamás)

Alleluja. Laudate Dominum omnes gentes (116/117. zsoltár, 1.)

– budapesti plébániák gregorián scholái (vez. Szendrei Janka)

Soós András: Lauda anima mea Dominum (145/146. zsoltár, 1–2., 5–6., 10.) – ősbemutató

– Voces aequales (vez. Mizsei Zoltán)

Ó, felséges Úr, mi kegyes Istenünk (8. genfi zsoltár), 1., 4., 9. vszk.: Louis Bourgeois; 3., 5., vszk.: Claude Goudimel (Maróti György)

– a Soli Deo Gloria kamarakórus, az újpest-belsővárosi református gyülekezet kórusa, a Baár–Madas református gimnázium kórusa (vez. Bódiss Tamás)

USQUE IN SAECULUM

MINDÖRÖKKÉ

AD OLAM

111. zsoltár, hagyományos kantilláció

– Fekete László, a Dohány utcai zsinagóga főkantora

Kodály Zoltán: 121. genfi zsoltár

– a Magyarországi Baptista Egyház központi kórusa (vez. Oláh Gábor)

a 133. zsoltár héberül

– Radnóti Zoltán rabbijelölt

a 132/133. zsoltár görögül

– Kulcsár Ferenc neszmeilyi baptista lelkész

Ime, mily jó (a 132/133. zsoltár gregorián recitációval és antifónával)

– öszkar (orgonakísérettel: Baróti István)

improvizáció zsoltárookra

– Gergely Ferenc, az Alcantarai Szent Péter-templom(pesti ferencesek) és a Dohány utcai zsinagóga (volt) orgonistája

Tisztelt közönségünk!

Néhány perc múlva a Magyar Rádió kapcsolja a Dohány utcai zsinagógát, s ezzel kezdetét veszi ma esti hangversenyünk. A koncert szerkezete miatt, azaz mert az egyes, általában egy-háromperces műsorszámok egyetlen nagy folyamattá állnak össze, és mivel a rádiós közvetítés műsoridejéhez tartanunk kell magunkat, az egyes darabok között csupán néhány másodperces szünet lesz. Kérjük tehát, hogy a műsört ne szakítsák meg tetszésnyilvánítással. Továbbá, mivel egyrészt e hely elsődleges rendeltetése az istentisztelet, amiről bármilyen nemes tartalmú koncert alkalmával sem szabad elfeledkeznünk, másrészt mert a most elhangzó művek eredeti és igazi helye az istentisztelet s ott nem igényelnek tapsot, kérjük, hogy a templomainkban elharpózott szokás ellenére most a műsor végén se tapsoljanak. Tetszésüket, melyet remélünk, azzal fejezzék ki, hogy az utoljára elhangzó darabot követően néhány pillanatig helyükön, teljes csöndben maradnak.

Engedjék meg, hogy néhány szóban bemutassam a mai műsor szellemi hátterét adó Magyar Egyházzenei Társaságot, amelyhez az előadók nagy része tagként is kapcsolódik. A négy évvel ezelőtt alapított egyesület, alapszabálya szerint, „az egyházzenevel foglalkozók, illetőleg az iránta érdeklődők szakmai társulása, amely a sok évszázados zsidó és keresztény liturgikus zenéi hagyomány alapján áll.” Elnöke Dobszay László zenetörténész, karnagy, egyetemi tanár. Rövid története során a Társaság két jelentős kongresszust, számos szakmai napot, előadássorozatot szervezett, elméleti és gyakorlati, kottás kiadványokat jelentetett meg, és negyedik évfolyamához ért negyedéves szakmai folyóirata, a Magyar Egyházzene.

Bár elsődleges feladatunknak az istentisztelet zenéjének ápolását tartjuk, jónak látjuk, hogy néhány kivételes alkalommal az egyházzene, s nem is elsősorban a világi koncertéletben is jól képviselt nagy alkotások, hanem a mindennapi egyházzene, bemutattassanak más felekezetek hívei vagy a nem-hívők előtt. E koncertjeink sorában kiemelkedő alkalmak azok, amelyeket a Budapesti Őszi Fesztivál felkérésére egy háromrészes, most befejeződő sorozatban valósítottunk meg. Három évvel ezelőtt a fasori református templomban a húsvét zenéje állt a középpontban. Tavaly egy sikeres kortárs egyházzenei pályázatra született műveket mutattunk be. Mai hangversenyünknek szinte minden szava a bibliai Zsoltárok könyvéből vétetett, legyen az szó szerinti héber, görög, latin, ósláv szöveg, vagy magyar és német rimes átköltés, prédikációrészlet vagy imádság.

Saját felekezetében ki-ki a maga hagyományát, egyházzenei örökségét ápolja, s ez így is van rendjén. Nem azzal becsülnénk meg egymás értékeit, ha mindenütt ugyanazt és ugyanúgy, arctalan egyformaságban énekelnénk. De miközben megbecsüljük a magunkét és igyekszünk azt jól képviselni, az ilyen ünnepi alkalmakkor éppen a mások, a testvérek gazdagságán örvendünk: mennyi szépség, mennyiféle szépség! Mind más, de egy sem idegen! És mennyi a hasonlóság, az azonosság is: milyen gazdag a közös örökség, még ha azt más keretek közé is illesztettük, más-más irányban fejlesztettük tovább; s az ilyen alkalmak néha arra is figyelmeztetnek, hogy talán valamit elfelejtettünk vagy elrontottunk...

És van-e hasonlóan jelentős közös örökségünk, mint a Zsoltárok könyve, amely mind a zsidó, mind a keresztény-keresztényen istendicséret alapvető szövege, és normája. Nem kellett hát alkudoznunk, többé-kevésbé ésszerű, vagy éppen elvtelen kompromisszumokat vállalnunk. Itt vannak a mi közös gyökereink, itt, a zsoltárokban, ahol maga Isten adja szánkba, amivel hozzá fohászkodunk, amivel őt dicsérik. S ez a felszabadító fölfedezés is teszi, hogy itt most nem egymást toleráló – vagyis a szó eredeti értelmében: egymást elviselő – emberek gyűltünk össze. A mindennapokban a tolerancia is komoly követelmény. De most ez nem lenne elég. Most és itt megbecsülésről, tiszteletről, szeretetről van szó. Íme, mily jó, amikor együtt laknak a testvérek!

És jelzésszerűen, szól e koncert közös 1100 éves kárpát-medencei örökségünkről is. Államalapító királyunk Intelmei szerint így vagyunk gazdagok: többnyelvűen, többkultúrájúan.

Miénk az istentisztelet éneke: az egy tőről fakadt, de felülmúlhatatlanul változatos egyszólamú liturgikus zene: a zsidó kantilláció, a latin nyelvű, de már századokkal ezelőtt magyarra is fordított gregorián, meg a keleti keresztény (a görög, szláv, román, magyar nyelvű bizánci, és az örmény) ének. S mind összetéveszthetetlenül magyarrá, magyarországiává lett. S ha a más-honnan kapottakon nem is változtattunk volna, akkor is a mieink lennének azok: mieink a sokévszázados használattal való „elbirtoklás” által. S miénk a három részre szakított országban, vallási feszültségektől terhes időkben kibontakozott népének, gyülekezeti ének; és amit akkortájt tanultak meg eleink: a lutheránus korál és a genfi zsoltár. Mi, kései utódok jó lelkiismerettel énekeljük együtt a hajdani ellenfelek veretes énekverseit.

És miénk a nemegyszer nálunk előbbre járó Nyugattól kapott többszólamú zene: Palestrina – nemcsak azért, mert magyar bíborosnak is ajánlott motettáskötetet, s Bach – nemcsak azért, mert ősei talán éppúgy Pozsony vidékéről származtak el német földre, mint századok múltán Josele Rosenblatt, Rosenblatt József, a pozsonyi zsidó kántor, Amerikába.

És miénk a német nyelvű, de magyar szívű Liszt Ferenc, az egyházzene legegyetemesebb múlt századi gondolkodója, aki e zsinagóga nemrég avatott orgonájának elődjén is játszott... Miénk Kodály Zoltán: nemcsak a legnagyobb formátumú magyar pedagógus, akinek tanítása módszerekbe nem szorítható, nemcsak a latin, zsidó és genfi dallamokat feldolgozó zeneszerző, hanem a tudós is, aki szivárványhíddal kötött össze magyar népdalt, zsidó és latin zsoltározást. Ennek a gazdagságnak örvendünk most, ... amikor együtt lakoznak a testvérek.

Lechú nerannená!
Defte, agalliaszómetha to kírío!
Veníte, exsultemus Domino!
Jöjjetek, örvendezzünk az Úrnak!